

X-Flow:

Webgune eleanitz batean itzulpenak eta zuzenketak kudeatzeko *workflow* bat

LUISTXO FERNANDEZ, FERNANDO QUINTANA

Sarrera

DELI ikerketa taldearen eta CodeSyntax enpresaren artean egindako ikerketa + garapen proiektu baten emaitza da X-Flow.

DELI Deustuko Unibertsitateko ingeniari, hizkuntzalari eta informatikarien taldea da. Bilbon daude, ESIDE fakultatean, eta hizkuntzen teknologian lan egiten dute aspalditik. Taldeko idazkaria, Joseba Abaitua, bereziki, itzulpengintzako teknologietan lan asko egindakoa da.

CodeSyntax, berriz, 2000. urtean sortutako enpresa da. Eibarren dago kokatua, eta hiru ekintzaileraren artean sortutako sozietate pribatua da. Internetarako softwarea egiten dago berezitua, sarerako aplikazioak, webguneak, komunikazio proiektuak, eduki kudeaketa, aholkularitza... Internetekin zerikusia duten hainbat alorretan egiten du lan.

Itzulpengintzarako teknologia

Hizkuntzarentzako teknologiak ere lantzen ditu CodeSyntax-ek: lokalizazioa eta internazionalizazioa, eta itzulpengintzarako laguntza tresnak.

Azken alor honetan, zenbait proiektu burutu ditugu: dokumentazio elebiduna kudeatzeko sistemak ezarri ditugu, besteak beste Deustuko Unibertsitatean (TEI formatu berezira egokitua, *Sare-Bi* izeneko tresna), eta Bizkaiko Foru Aldundian (Doc eta PDF formatuko dokumentuekin, IEB deritzo tresna honi). Bestalde, *Tumatxa* izeneko tresna garatu dugu.

Tumatxa, itzulpen memorien web bidezko kudeaketarako egokitutako tresna da. *Tumatxak* itzultzailearen lana erraztea du helburu. Gaur egun, piskanaka-piskanaka, itzulpen-memoriak eta memoria horiek sortzeko eta kudeatzeko programak hedatzen ari dira bai profesionalen artean eta baita erakundeetan ere. Baina memoria horiek lan talde zabal baten kide guztien eskura jartzeko aukerak mugatuak eta urriak dira. Hain zuzen ere, oztopo horiek gainditzeko

balio du *Tumatxak*, izan ere, talde-lanean memoriak, terminologia eta itzulpenak elkartrukatzeko modu oso eraginkorra eskaintzen baitu. Gainera, lan-taldean elkarlanean jardun behar duten itzultzaileei, programa espezifikorik izan gabe ere, itzulpen-memoriak kontsultatzeko modua ematen die eta baita terminologiari dagozkion bilaketak, behar ahala, online egiteko aukera ere.

Besteak beste, ondorengo aukerak eskaintzen ditu *Tumatxak*:

Itzulpen zerbitzuak bere bezeroekin

Itzulpen enpresa batek bezero bakoitzari egin dizkion itzulpenen memoria esku-eskura edukitzeko aukera eskaini diezaioke *Tumatxaren* bidez. Honela, bezeroak itzulpen enpresarekin kontratatu eta ordaindu dituen itzulpen guztiak toki jakin batean gordeta izango ditu nahi duenean deskargatzeko edo bat-bateko kontsultak egiteko, www.translationcompany.com/private/customer1 bezalako helbide batean.

Itzulpen enpresa bat lana banatzen

Itzulpen enpresak eginkizun jakin batzuetarako kanpoko itzultzaileengana jo dezake. Denek oinarri berberaren gainean lan egin dezaten, terminologia berarekin, esate baterako, memoria bilduma pribatua ezarriko da, hala nola www.translationcompany.com/private/project2004_0012 eta bertatik jasoko dute materiala azpikontratatuak. Bakoitzak bere parte osatu ahala, bilduma hazi egingo da halaber. Kasu honetan, eta baita aurrekoan ere, sistema geure beharretara egokitu daiteke erabat, esate baterako, itzultzaileei memoriak deskargatzen ez uzteko, eta bai, ordea, kontsultak egin ahal izateko.

Itzulpen memoriaren banku publikoa

Herri-erakundeek, bereziki Euskal Herrian, memoria ugari sortzen dute dokumentazio ofiziala itzultzean. Itzulitako dokumentuak publikoak baldin badira, haien itzulpenak eta memoriak ere hala izan daitezke, izan ere, herritarrek zergen bidez ordaindu baitituzte. Banku edo bilduma publiko batek, gainera, beste erakunde batzuei ere laguntza handia eman diezaike itzulpen-lanak errazago egiteko edo terminologia bateratzeko.

Software libreko proiektuak

Software libreko komunitateetan, itzulpen ekimenetan *Gettext* metodologia jarraitzen bada, sortutako *.po* fitxategiak bilduma batean elkar daitezke. Denak batera pilatu, eta fitxategi batean jaitsiz gero, *KBabel*-ekin lan egiteko memoria txukuna izango du eskura komunitateak. Era berean, bilduma online kontsulta daitekeen glosario erabilgarri bat bihurtzen da.

Memoriak intranet batean

Erakunde handi batean, itzultzaile zenbait aritu daiteke lanean, bulego desberdinetan. Kasu horietan, ez da erraza, lizentziengatik eta arazo teknikoengatik, itzulpen-memoriako programak sarean lan egiteko konfiguratzea. Baina *Tumatxa* intranetean instalatuz gero, itzultzaileek elkar-trukerako tresna egokia izango dute.

Itzulpen departamentuei egindako galderak

Erakunde elebidun edo eleaniztunetan, itzulpen arduradunek jasotzen dituzten eskabide gehientsuenak ez dira dokumentu zehatzak itzultzeko izaten, zalantza edo galdera jakin bat argitzeko baizik. *Tumatxa* instalatuz gero, bulegoan lan egiten duten langile guztiek itzulpen departamentuak egindako itzulpenak esku-eskura izango dituzte intranetean, eta bulegoko langile bakoitzak bere pantailatik zuzen-zuzenean sortzen zaizkion zalantza askoren erantzunak aurkituko ditu bere kasa. Lan antolaketa honek itzulpen sailari beste lan batzuetarako denbora gehiago emango dio.

Webgune bat dugu irekia, *Tumatxa.com*, eta bi demo ditugu han ikusgai.

Eleaniztasuna eta itzulpena webgintzan

Itzulpen munduarekin izandako harreman horrez gain, webgintzan ere lan egin dugu de-xente. Eta webgune eleanitzak egiten, bereziki. Langintza horretatik ere, itzulpen beharren beste ikuspegi bat ezagutu dugu.

Webgintzan, Interneteko aplikazioen diseinuan, lan egiteko modu zehatz bat dugu markatua. Batetik Programazioa, Diseinua eta Edukia bereizturik daude gure produktuetan, behar duen bezala. Bestetik, erabilgarritasunari, estandarrak betetzeari garrantzia ematen diogu, eta uste dugu, esperientziak erakusten digun heinean, diseinu erakargarriarekin bateragarri dela. Tresna horiek, gainera, eduki kudeaketa errazerako prestatzen ditugu, bezeroaren esku egon dadin edukiaren kudeaketa hori.

Hori guztia, ingurune eleanitz batean, Euskal Herrian lan eginez, hemengo eragileen webgintza proiektuentzat, hauek ere eleanitz direlarik gehien-gehienetan.

Eleaniztasuna webgintzan, injinerutza konplexua da. CodeSyntax-ek software librearen munduko aportazio interesgarri batzuk darabilzki erronka horri aurre egiteko: *Zope* web aplikazioen zerbitzaria, eta haren barruan garatu den *Localizer* produktua. Horrez gain, software libreko munduko internazionalizazio metodologia estandarra darabilgu: GNU *Gettext* delakoa.

Oinarri horien gainean, egin daiteke webgune eleanitzek, tresna egokiekin hornitu aplikazioa. Adibidez:

Interfazeko mezuen katalogo bateratuak. Glosario automatizatu moduko batzuk dira horiek, aldagaiekin jokatzeko gauza direnak. Alegia, glosario batean, esaldi edo berba bakanak izaten dira, baina produktu informatiko batekin aldagaiak agertzen dira, eta horrek sintaxia

bihurritza behartzen zaitu. Esate baterako, *Se han hallado %i resultados en la carpeta %A...* Aldagaiak eta berbak ordenez eta kokapenez aldatzeko modua egon behar du hori beste hizkuntza batean jartzeko, esate baterako euskaratzeko.

Logikaren kudeaketa ere kontuan hartu behar da, eta horretarako ere hornituak daude tresna hauek. Data formatuen egokitzapena da adibide bat, zifratan ematekotan guztiz alderantzizkoa baita estandarra gaztelaniaz eta euskaraz, dakigun bezala. Logika bereziaren beste adibide bat, bilaketetarako algoritmo desberdinen erabilpena da: euskarazko bilaketa batean, terminoa deklinabidea igarriko dion algoritmo batetik igarotzen da, baina ez gaztelerazko bilaketa batean. Hizkuntzaren logika, beraz, kasu batzuetan agerikoa zaio erabiltzaileari (data formatuak ikusi eta irakurri egingo ditu), eta beste batzuetan ez: bilaketa operazioan, lehiatila berbak idatzi, berdin egingo du gazteleraz eta euskaraz, baina erabiltzailek ez dakiela, azpian logika desberdina aplikatzen da.

Kontuan hartzeko beste detaile bat, **hizkuntza lehenespen eta hautespenarena** da. Lehen orrian zein hizkuntzarekin egingo du topo bisitariak? Orri jakin batean dabilela, aldatzeko aukera izango du eta eduki horixe bera aurkituko du beste hizkuntzan? Modu desberdinetan komeni daiteke detaile hauek doitzea, bezeroaren beharren arabera.

Horrekin guztiarekin, egin daitezke webgune eleanitz txukunak. Adibidez, e-administrazioarentzako gidaliburuak agintzen dituztenak bezalakoak. Jakina, beste nonbaiteko gidaliburuak, hemengo administrazioek ez baitute irizpiderik Interneteko komunikaziorako, are gutxiago komunikazio eleanitzarako.

Beste toki batzuetan azkarrago dabilta. Erresuma Batuko e-administrazioarentzako gidaliburua aipatzeko modukoa da.

Galesa, ingelesaren pare jartzen du. Eta Londresko administrazioaz ari gara, ez Galesko Asanbleaz. Gidaliburuan eskatzen diren detaileen artean daude, haiek gune elebidunentzat giltzarritzat jotzen dituzten hiru puntu:

- Domeinu bikoitzak, cymru.gov.uk / wales.gov.uk biak dira Galesko Asanblearen loturak.
- Eduki bera, batean eta bestean.
- Hizkuntza aldaketa, orri bakoitzean.

Eduki eleanitzaren kudeaketa (itzulpena, zuzenketa)

Hori egiteko koxka aurreko guztia da, eta bereziki: **eduki eleanitzaren kudeaketa**. Eta esparru horretan, garapen propioa darabil CodeSyntax-ek, *DonEdukia* izenekoak.

Donostiako Edukia da *DonEdukia*, objektu *karpetati* bat (*folderish*, Jose Luis Agotek itzuli bezala), eta Donostiako bezero batentzat sortu genuen arren, hainbat proiektutan eduki eleanitzeko webgunea kudeatzeko oso baliagarria suertatu da. EIZIE elkartearen eizie.org gunea ere, lau hizkuntzatan, *DonEdukietan* oinarritzen da hein handi batean.

DonEdukiaren ezaugarri nagusia da edukia paraleloan dagoela. 1. irudiak erakusten duen bezala, webguneko atal jakin batek duen izenburua lau hizkuntzatan toki berean editatzen ahal da. Irudi horretatik klik bat harantzago, edukia agertuko zen, hura ere lau alor editagarritan.

Ondoren, adibidez, web mapa ikusten ari garelarik, hartan hizkuntza aldatzen badugu, batean agertuko zaigu euskarazko alorrean dagoen titulua, 'EIZIE elkartea' eta bestean 'L'Association' frantsesez ikuskatzen badugu.

DonEdukia at /VHosts/EizieOrg/Elkartea

To add a new property enter its name, select its

Name	Type
	string Add

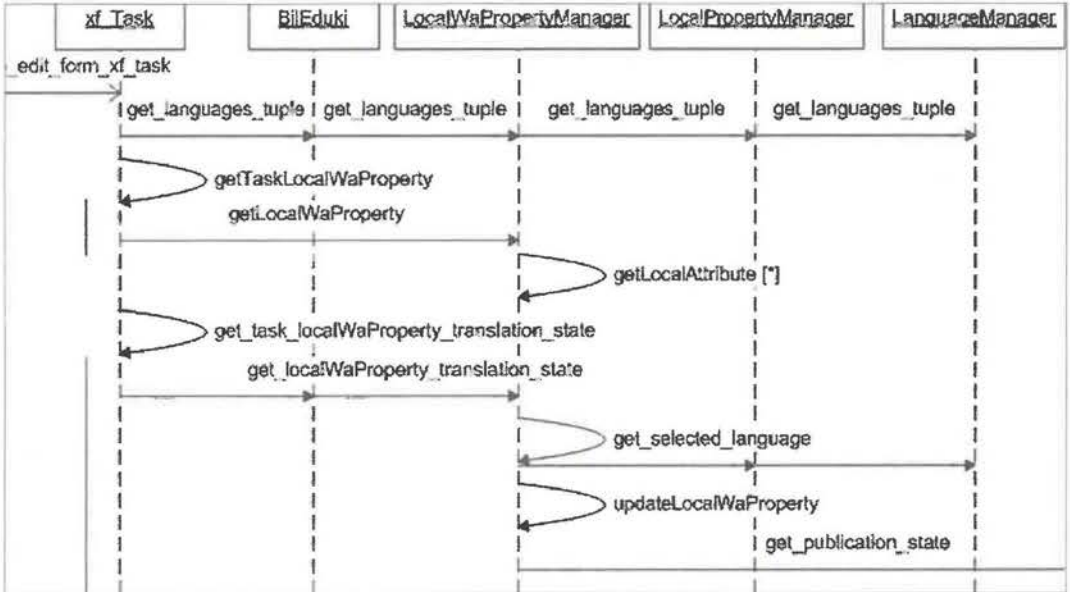
title	body
Basque [eu]	EIZIE Elkartea
Spanish [es]	Asociación EIZIE
English [en]	The Association
French [fr]	L'Association

1. irudia

Eredu honek ez du itzulpen edo zuzenketa prozesuaren gaineko kontrolik. EIZIEk izena aldatuko balu eta *Fundazio* bihurtuko balitz, webguneko atal horren editoreak *Fundazioa* jarriko luke euskarazko alorrean, baina frantsesez eta ingelesez zer egin? Hizkuntza horiek ezagutzen baditu (eta EIZIEn ez da falta jenderik, jakina) *Foundation* jarri ahal izango du, edo, ezin badu ordain zuzenik eman unean-unean, kontzientziako kargua geratuko zaio, itzultzailearen batengana jo eta ordaina aurkitu behar duela.

Prozesu hori, ordea, automatizatu nahi dugu. Editoreak dokumentuaren hizkuntza orijinalan aldatuta edo berrikuntza sartzen duenean (*EIZIE elkartea* → *EIZIE fundazioa* bihurtu, adibidez), abisua jaso dezala itzultzaile batek, frantsesezko ordaina eman behar duela esanez. Itzultzaileak, web bidez emango du ordain hori. Ondoren, beste abisu bat, zuzentzaile batek gainbegiratua edo zuzenketa egiteko. Ondoren, agian, beste abisu bat webmasterrari lana egina dagoela esanez, eta beste gainbegiratu batekin eduki berrikuntza sarean publiko egiteko... Prozesu hori, lanen katea, *workflow* bat da.

Honek hari enkargua, hark egin, eta beste batek ikusi, eta listo. Erraza dirudi, baina workflow honen atzean dagoen lan fluxua oso konplexua da. Ikus, adibide gisa, 2. irudian, lan hau egiteko burututako eskematariko baten zati bat.

2. irudia

Webguneko objektuek (alor eleanitzak dituzten dokumentuak) status edo egoera desberdin ugaritan egon daitezke, itzultzaile edo zuzentzaile edo editore bakoitzak eginkizun desberdinak izan ditzake (gerorako utzi, orain aldatu, abisua pasa), eta egoera eta eginkizun bakoitzaren ondorioz fluxuak hartzen duen bidea ere (abisua honi, hari, besteari, eta abisuarekin batera material hau edo bestea pasatu itzulpenerako...) konplikatu egiten da.

Itzulpenaren lan-fluxu edo workflow-a: X-Flow

Fluxu konplexu horri erantzuteko, beraz, *DonEdukia* objektuaren belaunaldi berria edo bertsio hobetua diseinatu dugu, eta *BilEdukia*, Bilboko Edukia, jarri diogu izena, hobekuntza nabarmenen adierazgarri argia delakoan. Izatez, dena den, *BilEdukia* X-Flow proiektuaren barruan dagoen aplikazio edo dokumentu era jakin bat da. Proiektu osoari X-Flow deritzo.

BilEdukian, beraz, alor eleanitzak daude objektu-dokumentu bakoitzean, baina haietako edukia itzultzeko (edo zuzentzeko, edo ikuskatze editorialerako), funtzionalitate gehigarriak daude abisuak bidaltzeko (3. irudia).

☐ Create a new version

Spanish [es]

Somos estupendos

trans. state	pendiente_revision_traduccion	
publ. state	visible	
transl. trans.	select a transition... select a transition... Make visible	from Basque [eu] English [en]
public. trans.	select a transition...	go

3. irudia.

Era berean, itzultzaile jakin batek, abisu automatizatu bat jasotzen du, eta edizio pantaila berezitu batzuetarako sarbidea lortzen du, non testu orijinala ezin duen ikutu, baina bai, ordea, berari editatzea-itzultzea dagokion atala (4. edukia). Horiez gain, bertsioen kontrolerako aukerak ere badaude.

This task was created by nmsix0 on 2004-02-07

Basque [eu]

Gu Herri Arduralaritzaren
Euskal Erakundea gara.
- oso jatorriak gara
- batez ere nagusiak

trans. state	visible
publ. state	visible

Spanish [es]

Somos...

trans. state	pendiente_revision_traduccion
publ. state	visible
transl. trans.	select a transition...

 Done

4. irudia

Aukera horiek workflow batean integratuta daude, eta horrez gain, benetako *workflow* baten ezaugarri oinarritzakoa betetzen du: nagusiak nahi duenean, tranpa egin, eta urrats guztien gainetik igaro.

Laburbilduz X-Flow izendatu dugun *workflow* eredu honek honako urrats tekniko-editorial nagusiak kontuan hartzen ditu:

1. Eduki orijinala gehitzen da / eraldatzen da BilEdukian eta editoreak aginduak programatzen ditu. Hau itzultzera, zuzentzera, editoreak berrikustera...
2. Eginkizun zerrenda batean, zuzentzaile-itzultzaileek egitekoak ikusten dituzte: klikatu eta egin.
3. Bertsioen kontrolerako interfazea
4. Kontrol editoriala, aldi berean

Tresnaren ezaugarri nagusia, bestalde, web bidez lan egiteko prest dagoela da, Intranet zein web zabaleko inguruenean. Eredu hori, webguneen egiturari eta web orrien testu aldakorriari dago egokitua batik bat. Adibide batekin ilustratzeagatik: Erlezaintza Sailaren eginkizunen dekretua, behin argitaratzen da; baina Erlezaintza Sailaren webguneko aurkezpena, "hau eta hau egiten dugu", hilabetero aldatzen da. Itzulpen lan jarraia eskatzen du webgintzak, eta bertsioen kontrol zorrotza, dokumentuak ez direlako hiltzen argitaratzen direnean, berregokitzenetara irekitzen baitira une horretatik. Dokumentu orijinalen sorkuntza ez da sekula amaitzen, eta haien zuzenketa eta itzulpena ere etengabea (izango) da.

Ezaugarri horrek, itzulpenak egiteko modua ere aldatuko du, administrazioa e-administrazio bihurtzen den heinean. Beharbada gaur egun itzulpen zerbitzu ofizialetan itzulpenak egiteko lan mekanika partikularri baina, etorkizuneko mekanikari hobeto lotzen zaio *workflow* honen eredua.

Nolanahi ere, web-tresna izan arren, uste dugu X-Flowk balio duela ez bakarrik web-testuak editatzeko, baizik eta izaera aldakorra duten testuen itzulpenerako ere balio dezake: web tresna bat erabiliz, beste jomuga bat duten testuak itzultzeko tresna gisa, azken oinarri fisikoa papera izan daitekeelarik ere.

Gainera, X-Flow eta BilEdukiak ez dira prozesu elebidun eta norabide bakarrekoetara mugatzen. Garapen zehatz bat ezaririk, ez da zertan beti es > eu erako itzulpenetarako izango. Hizkuntza gehiago ere sartzen ahal dira, bi sartzen diren erraztasun berarekin, eta itzulpen, zuzenketa eta gainerako aginduak, hizkuntza horien artean nahi diren sorburu-xede pareak eginez bidera daitezke.

Nolanahi ere, ikerketa eta garapen proiektu bat da, eta produktu osoa izan arte falta zaizkio gauzak. Esate baterako:

- Baimenen arabera ikuskatzeak / agindu bideratzeak. eu > en lantzen duen X itzultzaileak, bere zereginen berri daki, eta kitto.
- Abisu automatikoak e-postaz

- Bertsio pare onartuen gainean, alineazio automatikoa, eta memoria sorkuntza (aginduekin batera bidaltzeko modukoa)
- Berba kontaketa, aurrekontu kalkuluak
- Oro har, pantaila anitzen ugaritasun eta konplexutasuna sinpletu behar da, erabilgarriagoa izan dadin tresna.

Baina iritsi den puntura iritsira ere, I+G proiektu gisa argitaratua dago X-Flow. Libreki erabil daiteke. Software librea da, horrek dituen abantailekin. Nolanahi ere, falta zaizkionak eta test sakonagoak egiteko, prest gaude Deustuko Unibertsitatea eta CodeSyntax garapen esperimentalekin saiatzeko han edo hemen, itzulpenen lan-fluxua antolatu nahi duen euskal erakunderen batekin.

Erreferentziak:

- www.deli.deusto.es
- www.codesyntax.com
- www.codesyntax.com/services/productos/xflow
- www.deli.deusto.es/AboutUs/Projects/X-Flow/

